

El llenguatge

El paraigua

12/V/1979

Amb una forma verbal de tercera persona del singular de l'indicatiu present i un substantiu que en representa el complement directe s'han originat una colla de noms composts que s'escriuen amb els dos components soldats, és a dir, formant un sol mot. Solen designar eines i objectes que han de fer una determinada funció, com obrellanes, salvavides o trencanous, o persones que es dediquen a determinades activitats, que adopten certes actituds, com guardabosc, rodamón o ploramiques. No manquen, però, en aquest grup de composts, noms de designacions diverses, fins i tot de la nomenclatura botànica o zoològica, com xuclamel, lligabosc, enganyapastors o prega-déu.

Com es veu en els exemples indicats, en alguns d'aquests noms el segon component revesteix la forma del singular —rodamón— i en d'altres la forma del plural —ploramiques—. Per a la formació del plural d'aquests noms composts, en els primers se segueix la norma general (addició d'una s, amb les alteracions que comporti en cada cas) i el dels segons és invariable: un ploramiques, dos ploramiques.

En alguns d'aquests noms hi ha hagut vacil·lació quant a la forma que ha de revestir el segon component —singular o plural— quan el nom compost designa només una persona o cosa. No sempre, en aquest punt, coincideixen el català i el castellà, i això és una de les causes d'aquesta vacil·lació. Així, en català tenim parafang, parabrisa i parafum al costat de les formes del castellà «guardabarros», «parabrisas» i «guardahumos». Més vacil·lació hi ha hagut en la forma gratacel (castellà «rascacielos»): a la Gramàtica de Fabra de 1956, al capítol dedicat a aquesta qüestió, trobem totes dues formes, gratacel i gratacels. Al Diccionari del mateix autor figura la forma gratacels, però en la llista de modificacions donada a conèixer per la Secció Filològica de l'Institut l'any 1976 s'estableix, definitivament, la forma gratacel, és a dir, amb el segon component en singular.

El mot, però, que més vacil·lació ha originat es, sens dubte, paraigua, encara que, en aquest cas, només per falta d'informació. Efectivament, aquest compost figura al Diccionari Fabra, invariablement, des de la seva primera edició —aviat farà cinquanta anys— amb el segon component en singular, que és la solució més lògica i l'única admissible.

Albert Jane